Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER ONDERTEKENING
Aan: SOCW

Deze nota wordt met een Kamerbrief meegestuurd: **Ja**.

Media en Creatieve Industrie

Van

Datum
9 april 2026

Referentie
63404400

Bijlagen
2

nota

Nota Bibliotheekbrief 2026, inclusief beleidsreactie onderzoek naar bibliotheeklidmaatschappen

Aanleiding

Het onderzoek naar gratis en automatisch bibliotheeklidmaatschap is op 6 maart opgeleverd en kan nu samen met de beleidsreactie in de Kamerbrief naar de Tweede Kamer worden verstuurd. Onderzoeksrapporten worden doorgaans binnen 28 dagen na oplevering openbaar gemaakt. Daarnaast is toegezegd dat de Tweede Kamer het onderzoek in het eerste kwartaal 2026 ontvangt. Dat gebeurt nu iets later, omdat is gekozen een beleidsreactie mee te sturen en de conceptversie met u te bespreken tijdens de *deep dive* bibliotheken op 8 april j.l.

Geadviseerd besluit

U wordt gevraagd de Kamerbrief te ondertekenen, waarmee u akkoord gaat met de beleidsreactie op het onderzoeksrapport. Hiermee geeft u ook uitvoering aan de motie van Kamerleden Rooderkerk en Kisteman en komt u tegemoet aan vragen van Kamerlid Mohandis en afspraken uit het bibliotheekconvenant 2024-2027 (zie toelichting). Daarnaast gaat u akkoord met een korte update van de wijziging van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen.

Kernpunten

- Onderzoeksbureau AEF heeft verschillende vormen van gratis bibliotheeklidmaatschap voor volwassenen en (semi-)automatisch bibliotheeklidmaatschap voor kinderen onderzocht. Hoofdvraag: zijn deze lidmaatschapsvormen effectieve instrumenten voor het vergroten van het gebruik en bereik van lokale bibliotheken, en wat is nodig voor integratie in de sector? In de brief is een korte samenvatting van de uitkomsten opgenomen, gevolgd door een beleidsreactie.
- In de beleidsreactie wijst u op enkele bemoedigende bevindingen maar ook op kanttekeningen uit het onderzoek, vooral wat betreft de onduidelijke effecten op het gebruik van de bibliotheek en het belang van lokale inbedding.
- U spreekt uw waardering uit voor de lokale initiatieven voor gratis lidmaatschappen voor volwassenen en geeft aan de ontwikkelingen te volgen.
- U geeft aan dat u, met het oog op de kanttekeningen uit het onderzoek en de beperkte middelen, geen aanknopingspunten ziet voor brede invoering van het gratis lidmaatschap. Tot slot wijst u lokale bibliotheken op enkele aandachtspunten met betrekking tot de online bibliotheek en btw bij de invoering van gratis lidmaatschap voor volwassenen.
- Automatisch lidmaatschap is juridisch niet mogelijk en voor semi-automatisch lidmaatschap verwijst u naar de leesbevorderingsprogramma's BoekStart en

de Bibliotheek op School. U geeft aan dat deze programma's drempels voor lidmaatschap verlagen, maar dat het proces nog wel verbeterd kan worden. Hier ligt een rol voor het bibliotheeknetwerk.
- Tot slot geeft u een update van de stand van zaken van de Wsob met een focus op de planning. Deze passage is opgenomen om de onrust in de sector en bij gemeenten over de voorbereiding op de wetswijziging en de plicht een meerjarenplan te maken, weg te nemen. Ook wordt ingegaan op de stand van zaken van de ministeriële regeling voor leesbevordering in het onderwijs.

Toelichting

- '**Politieke context'**:
  - Het onderzoek is tot stand gekomen naar aanleiding van een motie van Kamerleden Rooderkerk en Kisteman over automatisch lidmaatschap voor kinderen, specifiek bij de geboorteregistratie.[1]
  - Daarnaast sluit het onderzoek aan bij vragen van Kamerlid Mohandis over gratis bibliotheeklidmaatschap voor volwassenen.[2]
  - Op 16 april is een rondetafelgesprek in de Tweede Kamer over de wijziging van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen.
  - Lid Mohandis heeft vooruitlopend op de Kamerbehandeling Wsob op 2 april j.l. een amendement ingediend voor een gratis lidmaatschap tot 27 jaar.[3]
- '**Financiële/juridische overwegingen'**:
  - Er is geen budget voor landelijke invoering van het gratis lidmaatschap voor volwassenen. Bij de wetswijziging 2022 voor gratis jeugdlidmaatschap zijn gemeenten zonder gratis jeugdlidmaatschap vanuit het Rijk gecompenseerd, dat is nu niet mogelijk.
  - Automatisch lidmaatschap is juridisch niet mogelijk.
- '**Krachtenveld**':
  - In het bibliotheekconvenant 2024-2027[4] spraken overheden en bibliotheekpartijen af het vergroten van het bereik en gebruik van de bibliotheek te onderzoeken, bijvoorbeeld door gratis lidmaatschap. Daaraan komt dit onderzoek tegemoet.
  - De bibliotheeksector pleit, bij monde van Vereniging openbare Bibliotheken (VOB) voor een gratis lidmaatschap, te beginnen met een ophoging naar 27 jaar.
- **'Uitvoering':**
  - Bij invoering van gratis lidmaatschap voor volwassenen kan geen gebruik gemaakt worden van de online bibliotheek, omdat hiervoor

[1] *Kamerstukken II* 2024/25, 28760, nr. 117.
[2] *Aanhangsel Handelingen II* 2024/25, nr. 2194.
[3] *Kamerstukken II* 2025/26, 36902, nr. 5.
[4] *Vernieuwing Bibliotheekconvenant 2024-2027*, 18 oktober 2024, Staatscourant 2024, 33742, Convenanten.

een financiële drempelwaarde geldt zoals vastgelegd in het Convenant e-lending.

- Bij invoering van gratis lidmaatschap voor volwassenen moeten bibliotheken rekening houden met mogelijke consequenties voor de btw-aftrek.